

Skatter och arbetsmarknad: några spridda synpunkter

Lars Calmfors

Folkpartiets partistyrelse

18 mars 2013

Disposition

1. Skattesystemet

- Avstegen från 1991 års skattereform
- Fastighetsskatt och moms
- Värns-katten
- Kapitalinkomstbeskattningen

2. Arbetsmarknaden

- Lönerna
- LAS
- Lärlingssystem och jobb-pakt

Många avsteg från 1991 års skattereform

- Värnskatten
- Differentierad moms
- Avskaffad fastighetsskatt
- Jobbskatteavdrag
- RUT- och ROT-avdrag
- Lägre arbetsgivaravgifter för ungdomar
- Slopas arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatt
- Lägre bolagsskatt

1991 års skattereform och avstegen från den

- Vägledande principer: naturalitet och likformighet
- För lite hänsyn till optimal beskattningsteori och överväganden om sysselsättningen
 - högst beskattning där små beteendeeffekter och av aktiviteter som är komplement till fritid/egenarbete
 - fel från denna utgångspunkt med lägre moms på livsmedel, kulturevenemang, böcker m m
 - också fel med avskaffad fastighetsbeskattning: bryter också mot princip om likformig beskattning av olika "placeringar"
 - svårt förklara att nödvändig konsumtion ska beskattas högre än onödig
- RUT-avdrag är däremot motiverade utifrån optimala beskattningshänsyn (liknande men svagare argument för ROT-avdrag och lägre restaurangmoms)
- Jobbskatteavdrag är motiverade av sysselsättningskäl
- Sänkta arbetsgivaravgifter för alla ungdomar är dyrt sätt att hantera ett problem som är mindre än de flesta tror
- Lägre bolagsskatt är en anpassning till den internationella utvecklingen

Värns-katten: förändringar i förutsättningarna sedan 1991 års skattereform

1. "Traditionella" effektivitetsargument
2. Internationell konkurrens om högutbildade
3. Statsfinansiella aspekter
4. Fördelningsaspekter

”Traditionella” effektivitetsaspekter

- Effekter på antalet arbetade timmar
 - snedvridningarna växer mer än proportionellt med marginals-katten
- Senaste två decennierna: skattningar av effekterna på beskattningsbar inkomst i stället för på arbetade timmar
 - intensitet
 - kompetens
 - utbildning
- Större samhällsekonomiska kostnader av höga marginals-katter än som man bedömde 1991

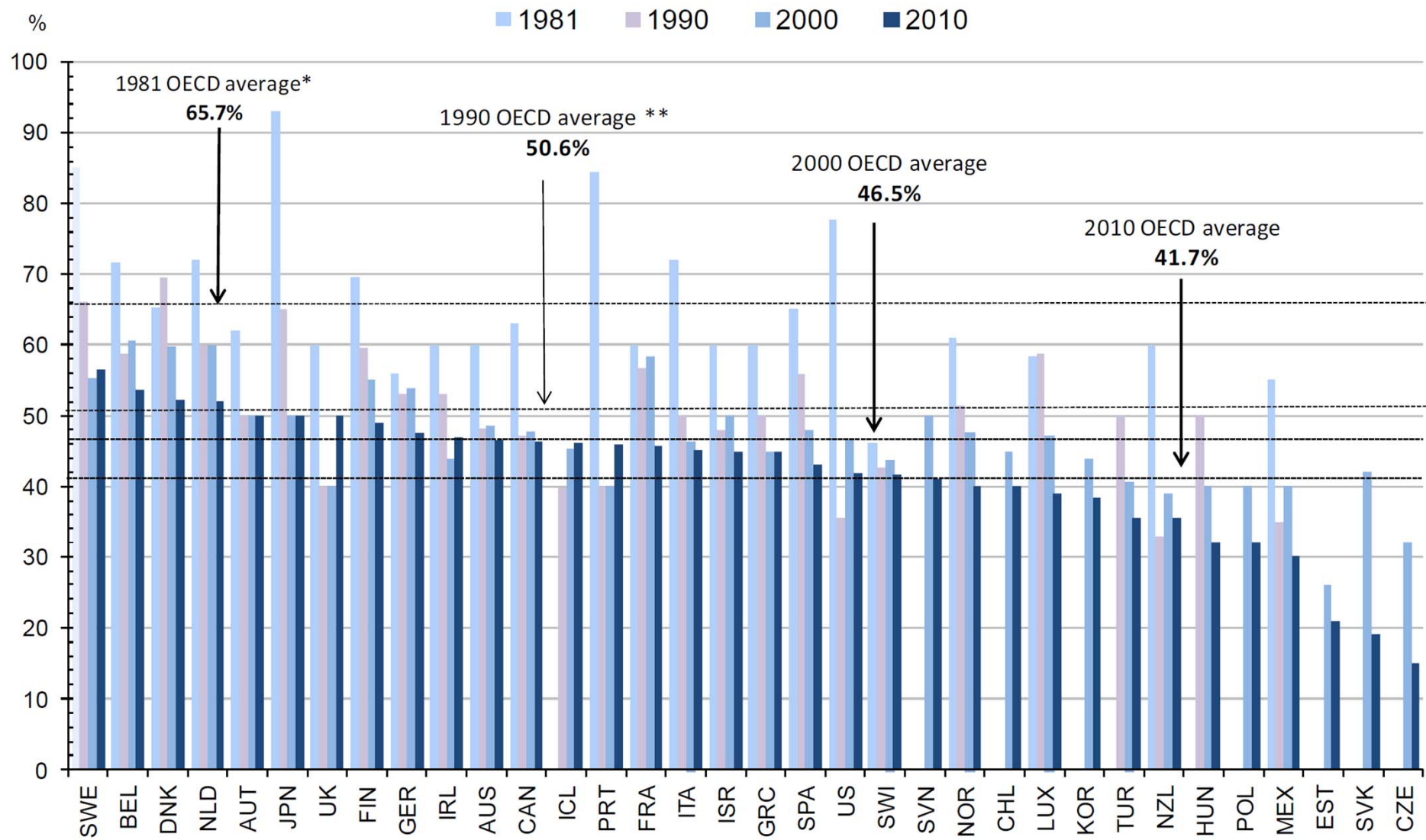
Phelps-Sadka-argumentet

- Se på dem som tjänar allra mest
- Sänk marginals-katten till noll **enbart** för inkomster över den högsta tidigare nivån
- Då blir det lönsamt för höginkomsttagarna att arbeta mer
- Samtidigt betalar de lika mycket skatt som tidigare
- Detta är en **paretooptimal** förändring
- Mindre extrem variant: sänk marginals-katten för inkomster över den tidigare högsta inkomstnivån
 - mer lönsamt för höginkomsttagarna att arbeta mer
 - samtidigt ökar skatteintäkterna och kan finansiera ökade transfereringar/offentlig konsumtion för låginkomsttagare

Internationell konkurrens om högutbildade

- Sådana överväganden spelade liten roll 1991
- Globaliseringen innebär specialisering på kunskapsintensiv produktion för ett land som Sverige
- Då viktigt kunna konkurrera om den mest kvalificerade arbetskraften
- Migration styrs av skillnader i förväntad nytta
 - beror bl a på skillnader i förväntad inkomst efter skatt
- Självklart att höga skatter för höginkomsttagare då är en negativ faktor för att attrahera kvalificerad arbetskraft
 - Svenskt näringsliv: enkät polska handelshögskolestudenter
- Men högre offentlig konsumtion/mer generösa socialförsäkringar är en positiv faktor
 - mindre viktigt för höginkomst- än låginkomsttagare
- Sverige har inte följt med i internationell trend mot lägre högsta marginalsatser
- Kan denna trend komma att brytas nu?
 - USA
 - Storbritannien
 - Frankrike

Figure 2 Top Combined Statutory Personal Income Tax Rate ^{1,2}

Sweden: 2003, 2010

Income tax rates by level of gross earnings expressed as a % of the average wage

— Statutory tax rate 2010
— Statutory tax rate 2003

— Average tax rate 2010
— Average tax rate 2003

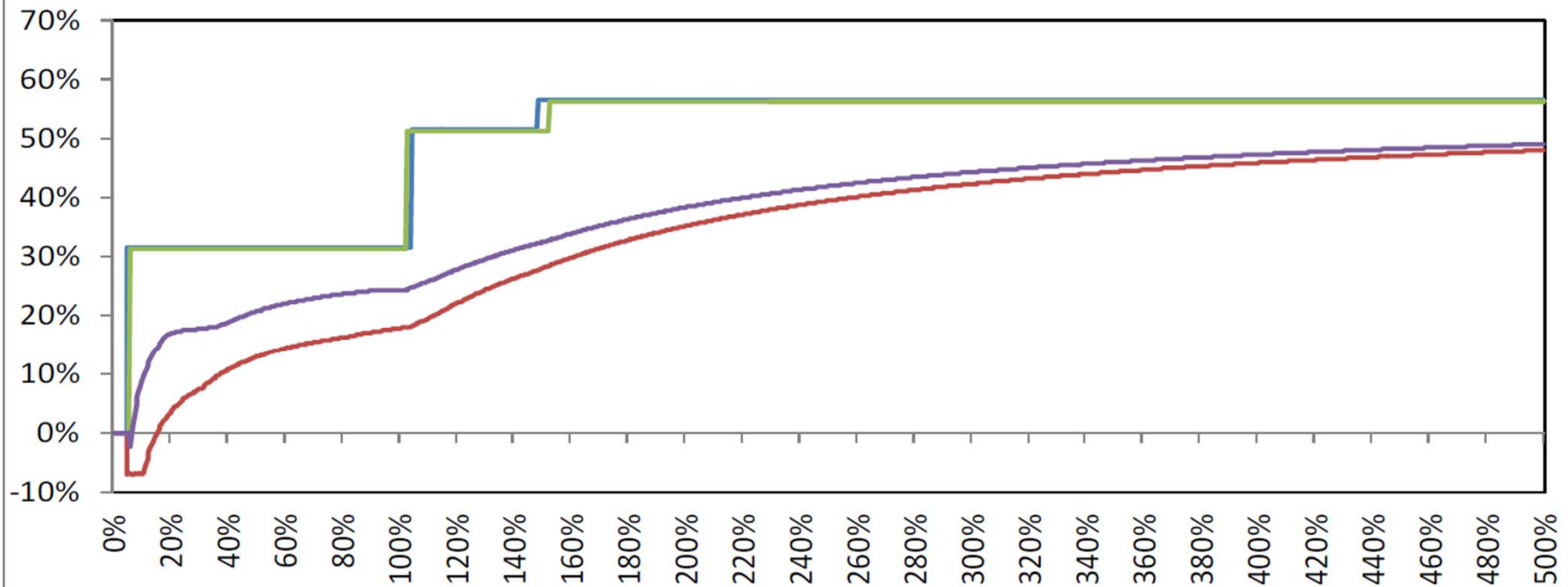
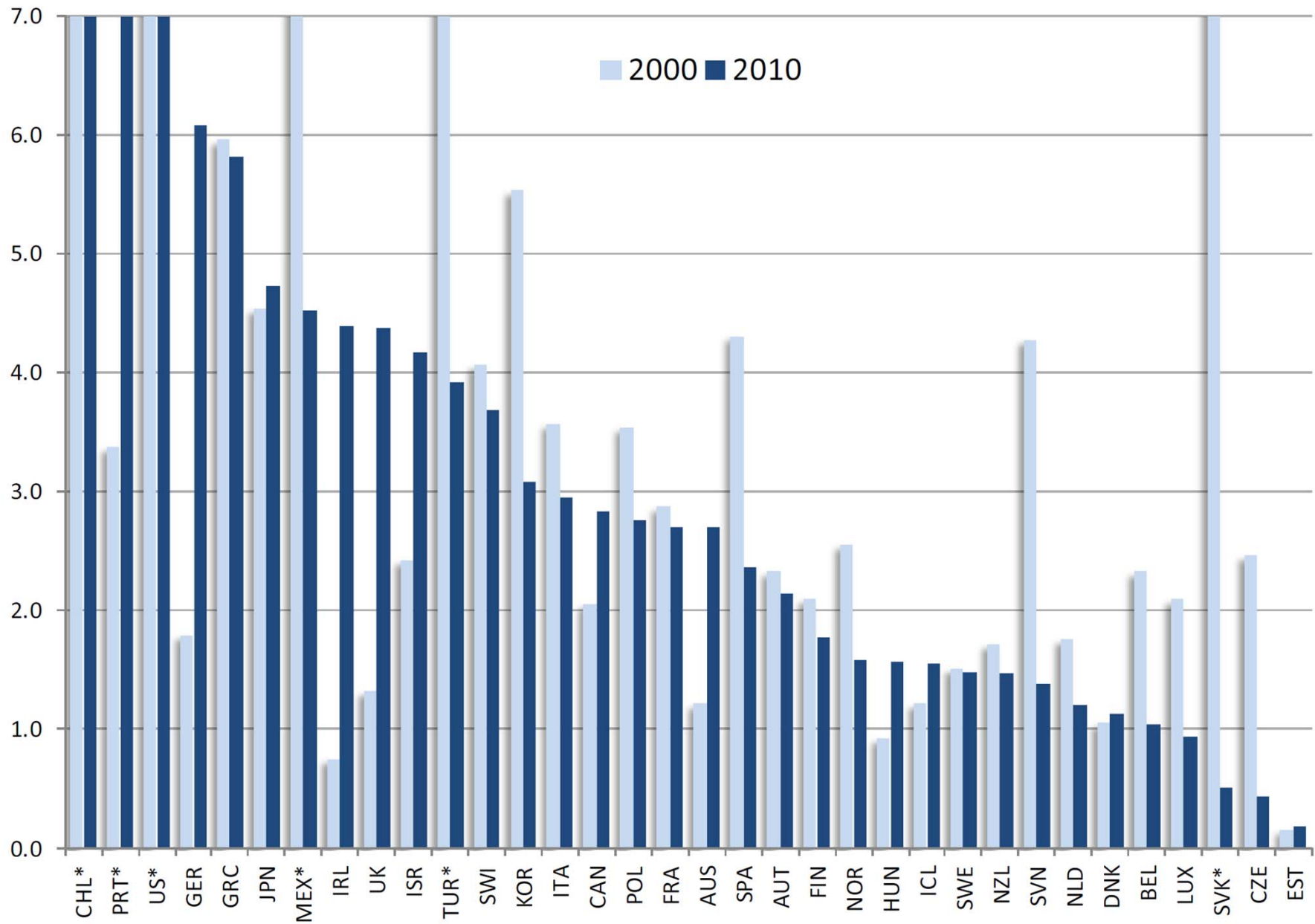

Figure 9. Income Threshold where the Top Combined Statutory Personal Income Tax Rate is Levied (Multiple of the Average Wage) ^{1,2}

Statsfinansiella aspekter

- Värnskatten ökade sannolikt skatteintäkterna på kort sikt
 - dessutom ökade acceptansen för 1990-talets finanspolitiska åtstramningar
- Flera kalkyler tyder på att ett borttagande av värnskatten skulle vara självfinansierande

Fördelningsargument

- Sverige har en internationellt sett mycket jämn inkomstfördelning
- Men inkomstskillnaderna har ökat sedan början av 1980-talet
- Ojämnare inkomstfördelning ökar värdet av omfördelning
 - avtagande marginalnytta
- SNS Konjunkturråd: skattesystemet är av liten betydelse för utjämningen av disponibla inkomster i Sverige
- Den totala progressiviteten har ökat i Sverige

Nordic countries' top 1% with break trend included, 1950–2006

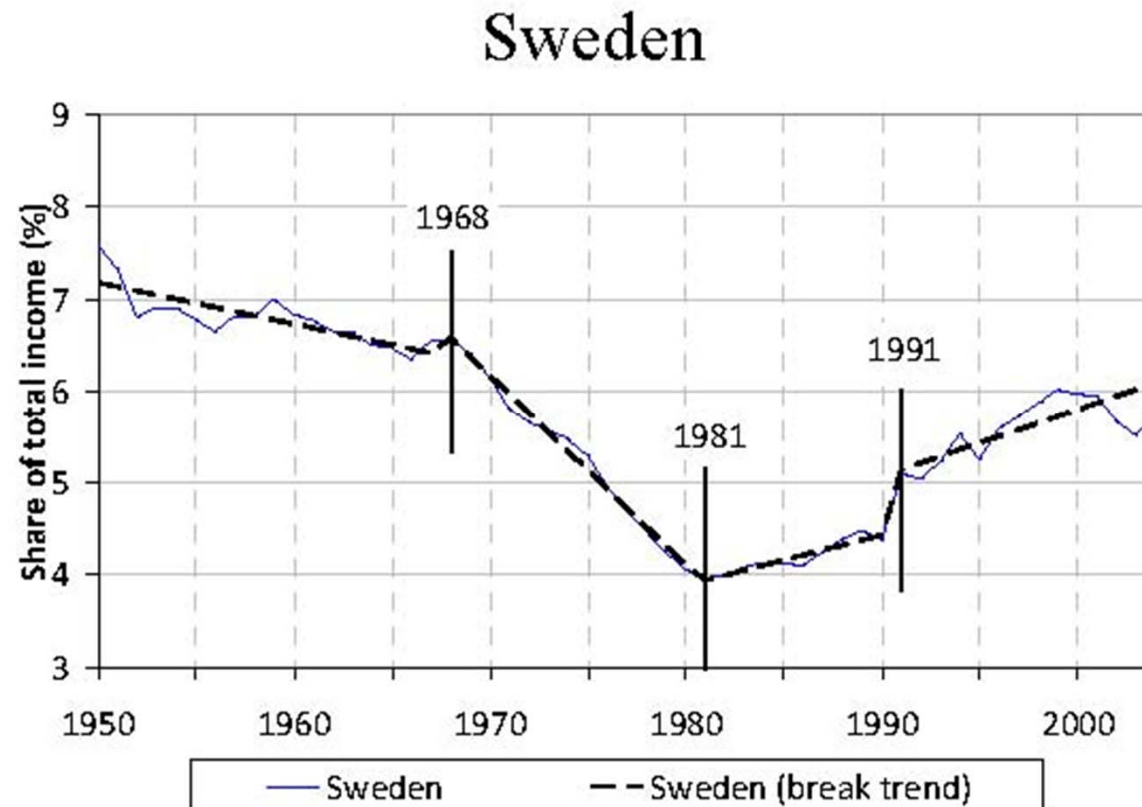
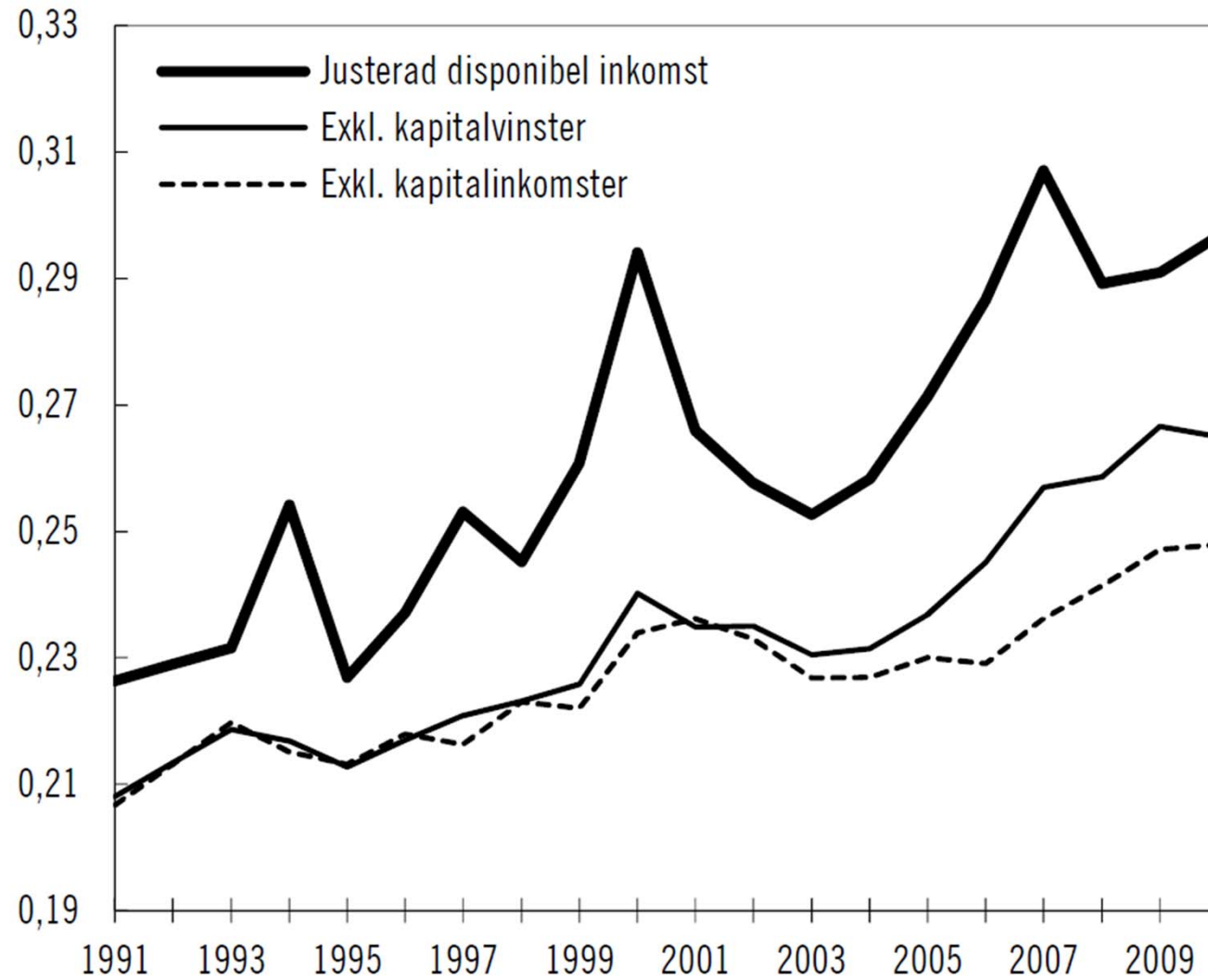

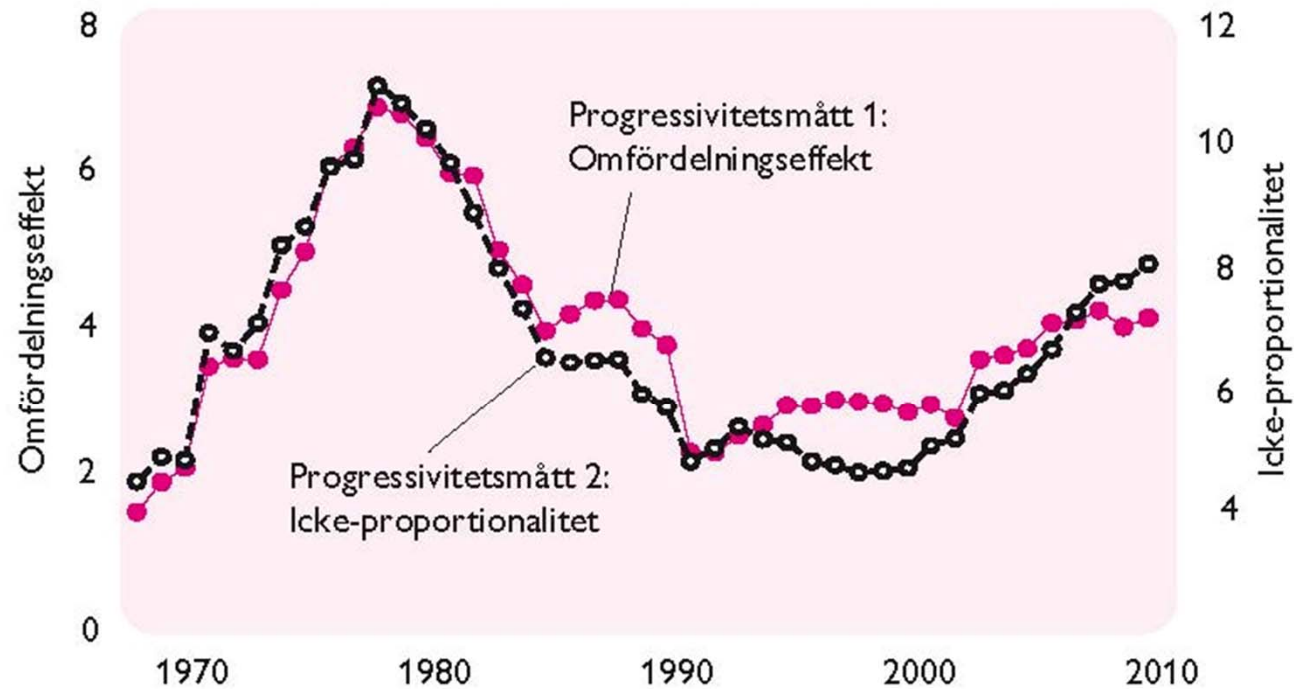
Diagram 2.1 Inkomstfördelningens utveckling 1991–2010

Gini-koefficienten för justerad disponibel inkomst

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skatteprogressivitet och omfördelning

Figur 1.3 Skatteprogressiviteten i Sverige 1968–2010.

Starkare eller svagare argument för att sänka de högsta marginalsatterna jämfört med 1990-talet

Starkare

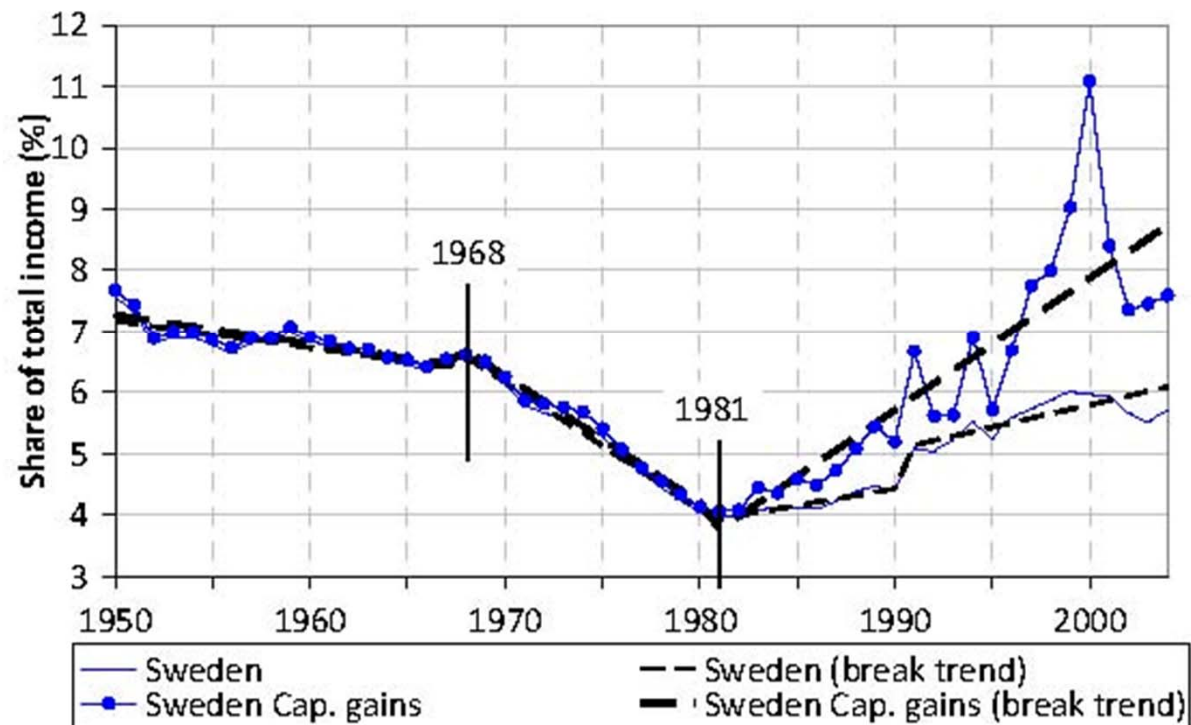
- Större bedömda "traditionella" effektivitetseffekter
- Det internationella konkurrensargumentet är tyngre
- Inga statsfinansiella argument

Svagare

- Större inkomstskillnader innebär att fördelningsargument väger tyngre
- Men finns det andra mer effektiva fördelningsåtgärder?
 - fastighetsskatt
 - tidiga skolsatsningar på problemgrupper
 - mindre generösa 3:12-regler

The role of capital gains to six countries' trend breaks, 1950–2006

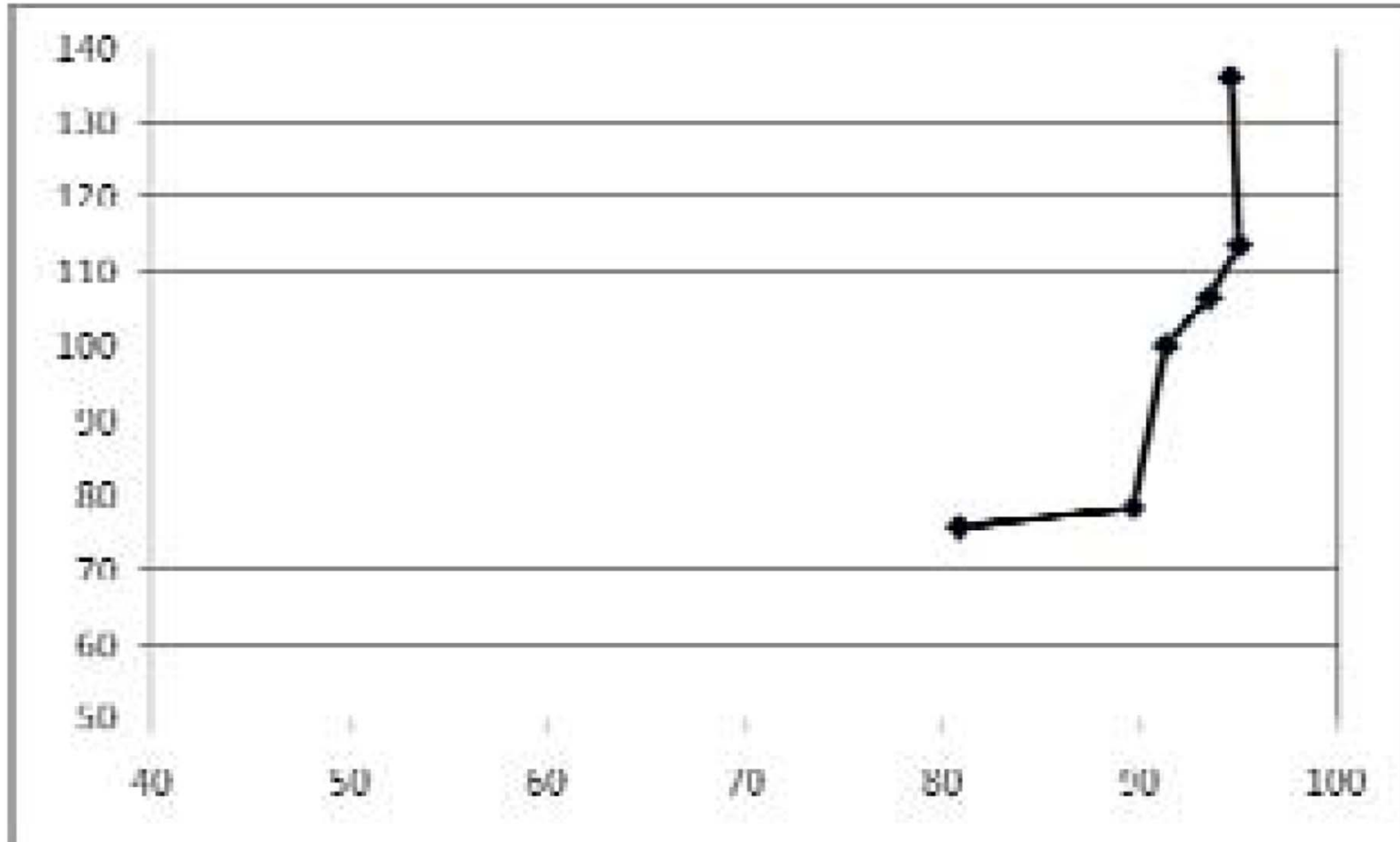
Sweden

Kapitalinkomstbeskattningen

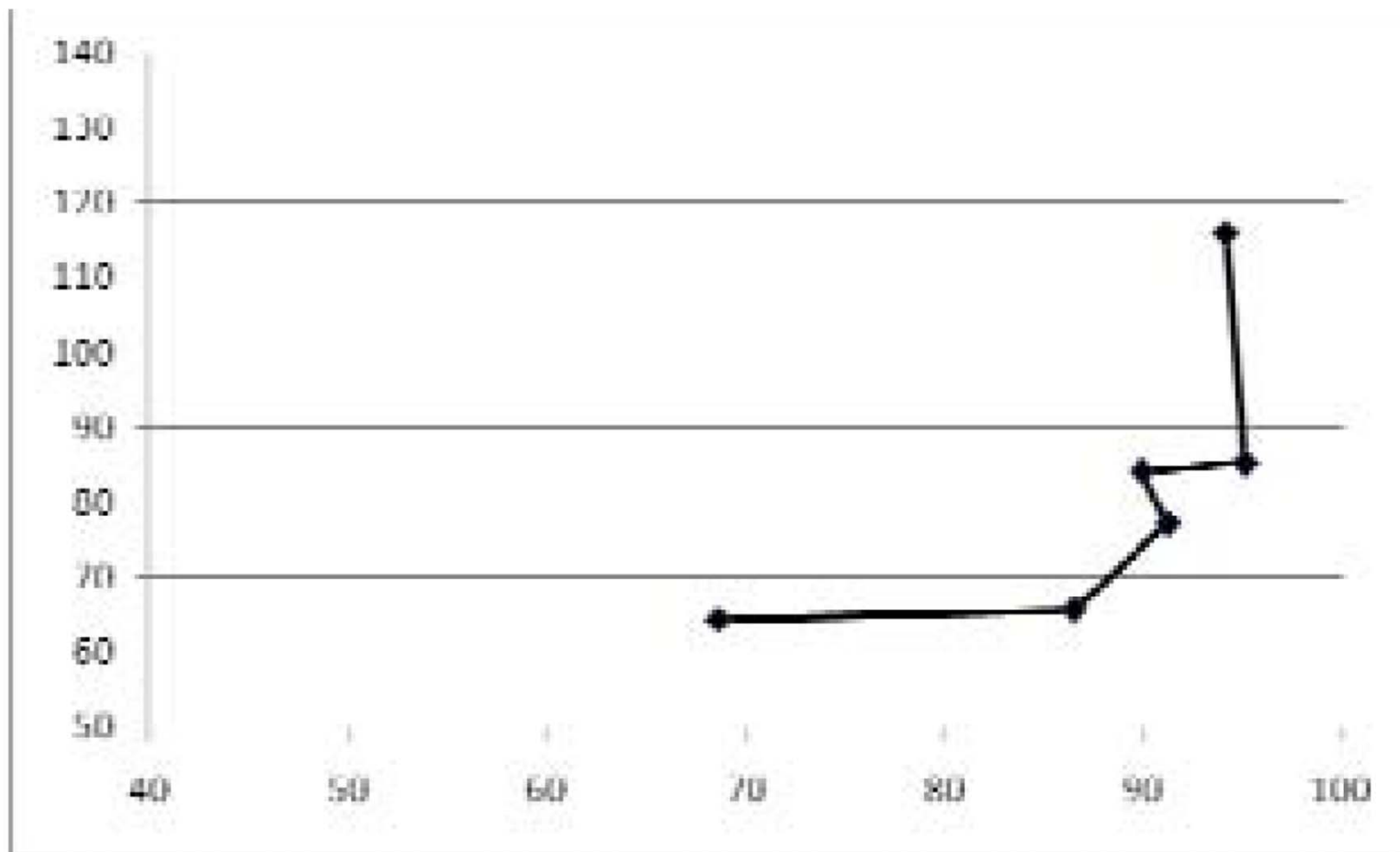
- Lägre kapitalinkomstbeskattning ökar incitamenten för sparande och minskar incitamenten för skuldsättning
- Men ojämnt fördelade kapitalinkomster har varit av stor betydelse för den ökade inkomstspridningen
- För generösa 3:12-regler?
 - evidens för ökad inkomstomvandling (från arbets- till kapitalinkomster) efter mer generösa regler 2006
 - kraftigt ökade utdelningar
 - fler aktiva ägare
 - lägre reala investeringar i nystartade företag än tidigare

Figur 24 Sysselsättningsgrad och relativlön efter utbildning 2007, män
30-54, födda i Sverige

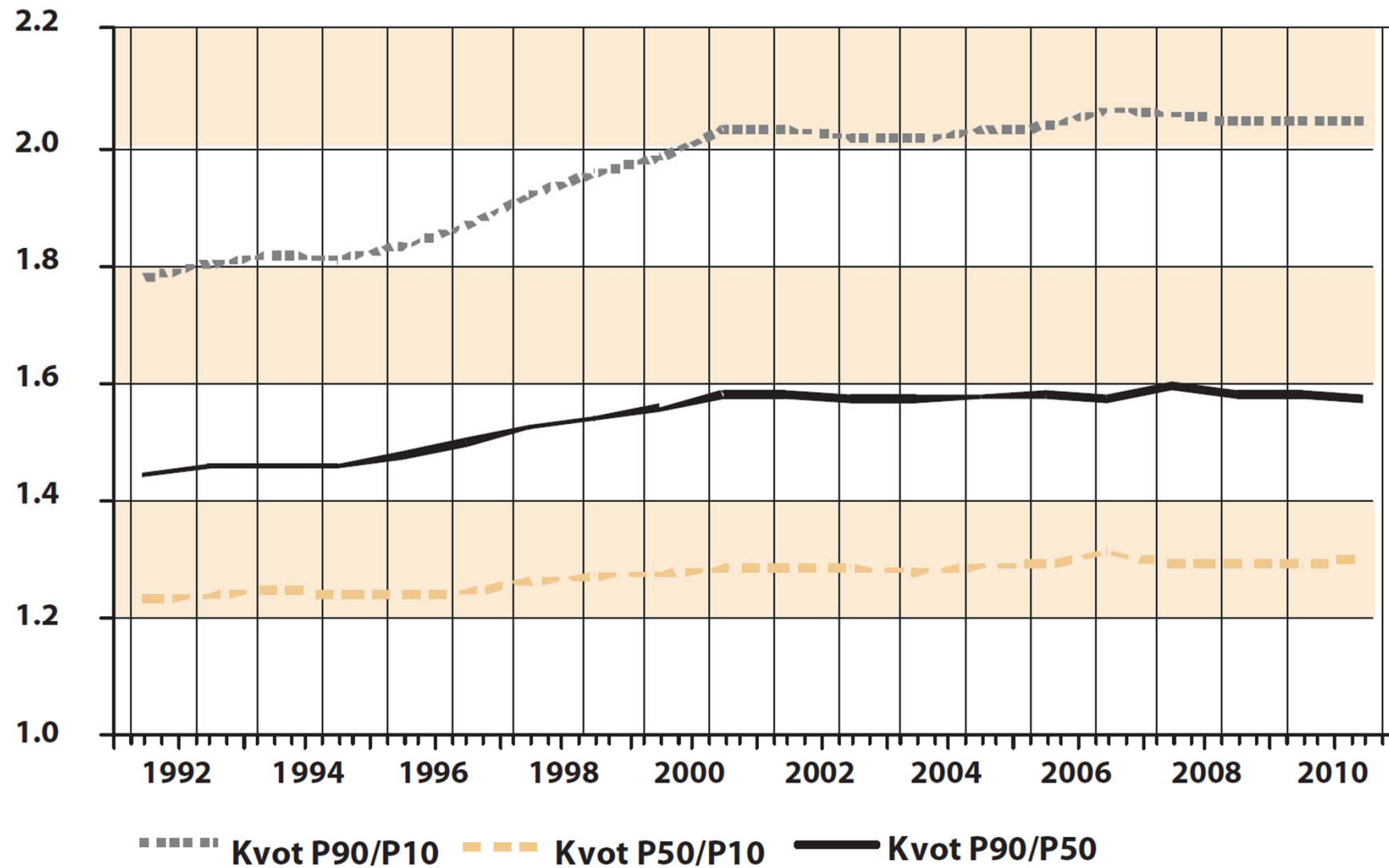
Not: Sysselsättning (x-axeln) och relativlön (y-axeln) efter utbildning: grundskola, gymnasium ej teoretiskt, treårigt teoretiskt gymnasium, kort högskola, lång högskola, doktorandstudier. Lönen stiger med utbildningen.

Figur 25 Sysselsättningsgrad och relativlön efter utbildning 2007, kvinnor 30-54, födda i Sverige

Not: Sysselsättning (x-axeln) och relativlön (y-axeln) efter utbildning: grundskola, gymnasium ej teoretiskt, treårigt teoretiskt gymnasium, kort högskola, lång högskola, doktorandstudier. Lönen stiger med utbildningen.

Diagram 5.6 Lönespridningens utveckling 1992–2011

Källor: Medlingsinstitutet och SCB

Anställningsskydd

- Motiv för anställningsskydd
 - skydd mot godtyckliga individuella uppsägningar
 - företag tar inte hänsyn till de samhällsekonomiska kostnaderna av uppsägningar
- Strikt anställningsskydd har små effekter på sysselsättningen
 - både mindre *job destruction* och mindre *job creation*
 - sannolikt viss negativ effekt på sysselsättningen
 - framför allt omfördelning till nackdel för ungdomar, invandrare, långtidsarbetslösa
- Negativa produktivitetseffekter av strikt anställningsskydd
 - svårare omallokera arbetskraft vid förändringar av teknologi/efterfrågan
 - svagare incitament för ansträngning
 - lagstiftning behövs inte för att motivera företagen att investera i arbetskraft därför att den förväntas stanna länge

Tudelat anställningsskydd

- Sverige har inte så strikt anställningsskydd totalt sett
- Jämförelsevis strikt lagstiftning för tillsvidareanställda
- Men stor flexibilitet vid tidsbegränsade anställningar
- Sverige är det OECD-land som har störst skillnad i anställningsskydd mellan fasta och tillfälliga anställningar
- Osäkert om liberaliseringen av tillfälliga anställningar ger fler jobb
- Sannolikt negativa välfärdseffekter av liberaliseringen av tillfälliga anställningar: artificiellt hög personalomsättning för tillfälligt anställda
 - smekmånadseffekt: mer *job creation* på kort sikt men också mer *job destruction* på lång sikt
- Vanlig rekommendation: mindre strikt anställningsskydd för fast anställda, mindre möjligheter/starkare incitament inte använda sig av upprepade tillfälliga anställningar

Figure 1 OECD employment protection index

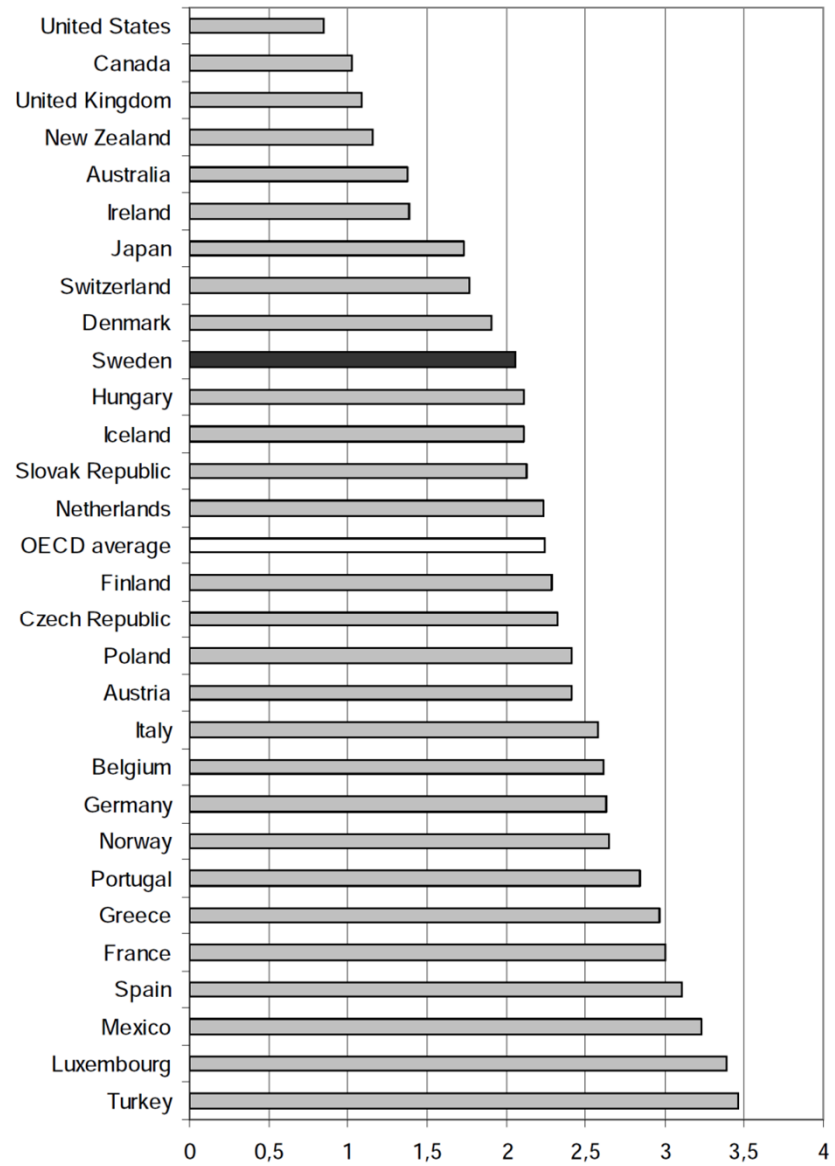

Figure 1: OECD employment protection index in 2008. The indicator goes from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

Figure 4 Regulation on temporary forms of employment

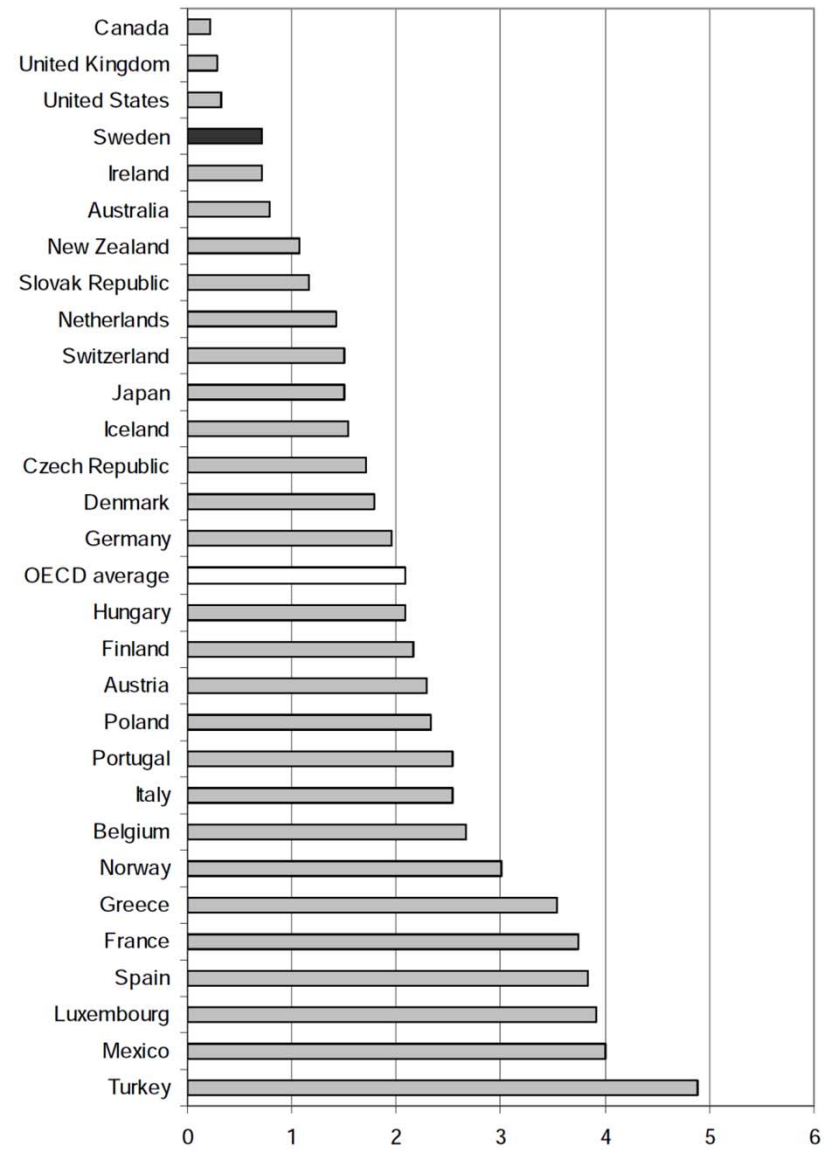

Figure 4: Regulation of temporary forms of employment in 2008. The indicator goes from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

Figure 6 Regulation of fixed term contracts

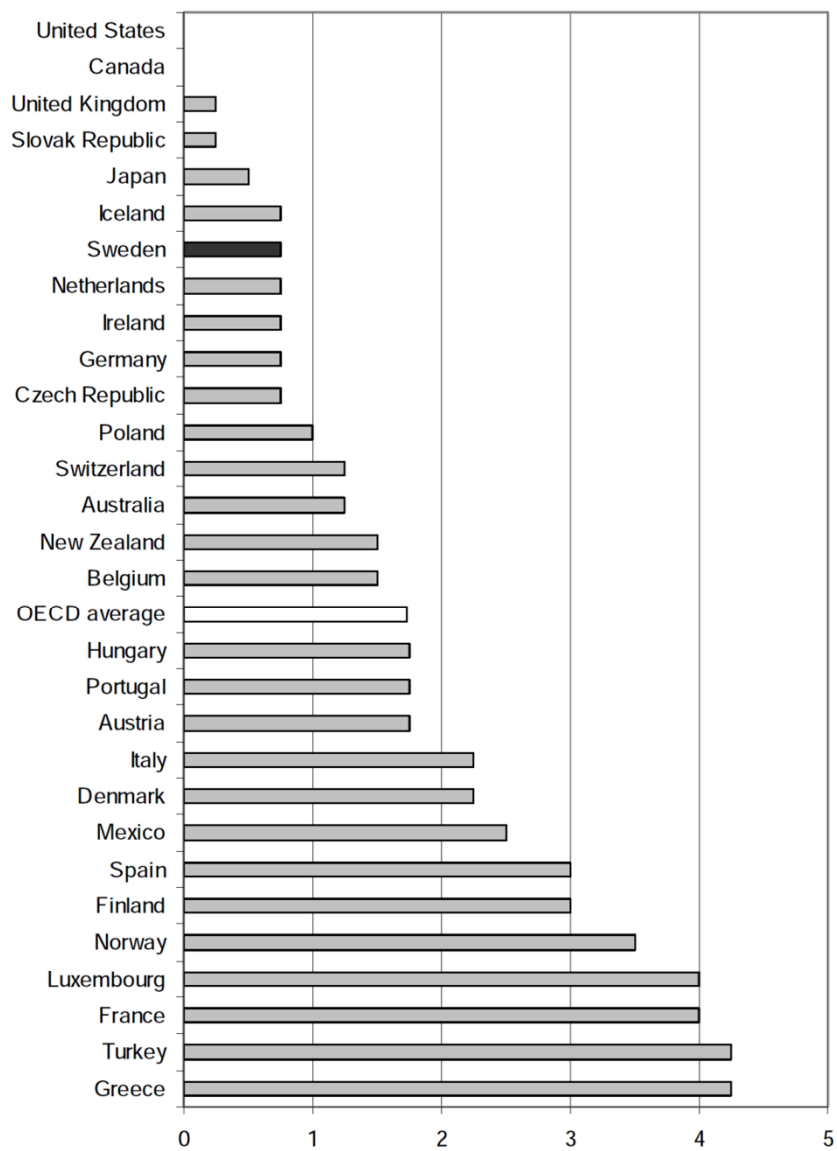

Figure 6: Regulation of fixed term contracts in 2008. The indicator goes from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

Figure 5 Regulation of temporary work agency employment

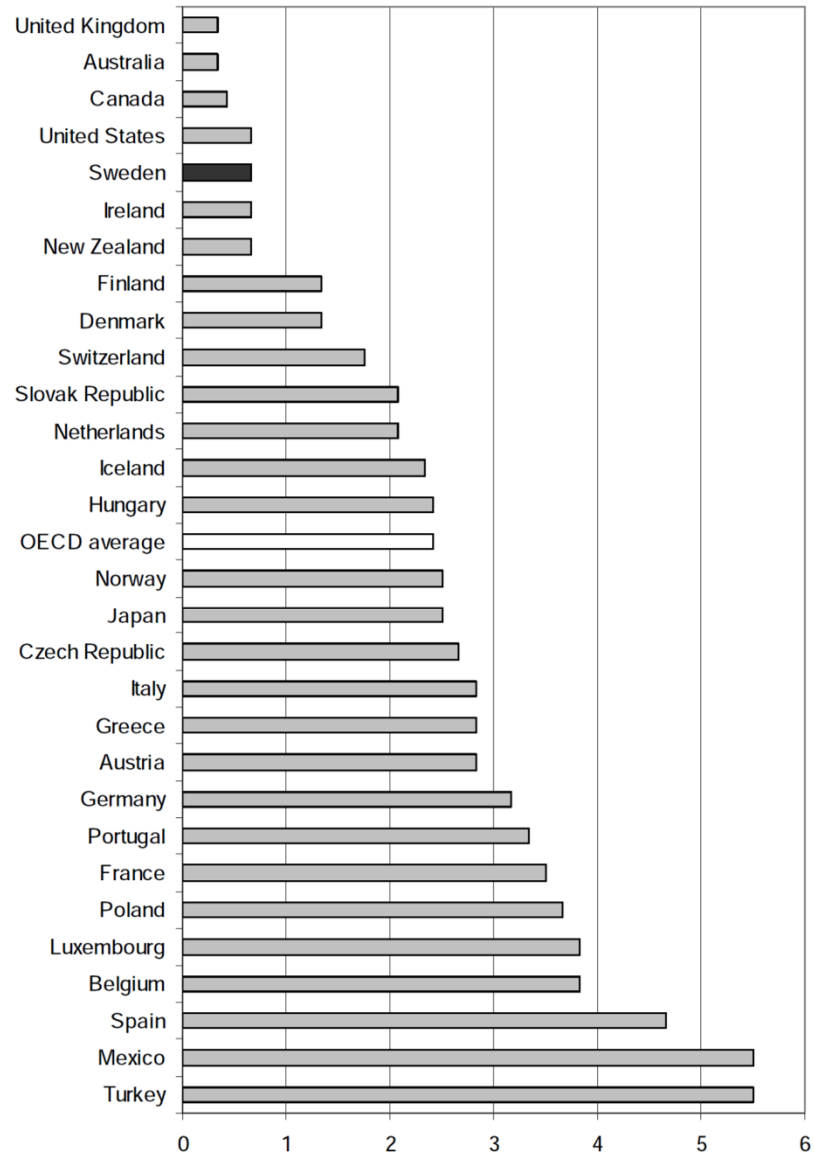

Figure 5: Regulation of temporary work agency employment in 2008. The indicator goes from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

Figure 7 Protection permanent jobs – regulation temporary jobs

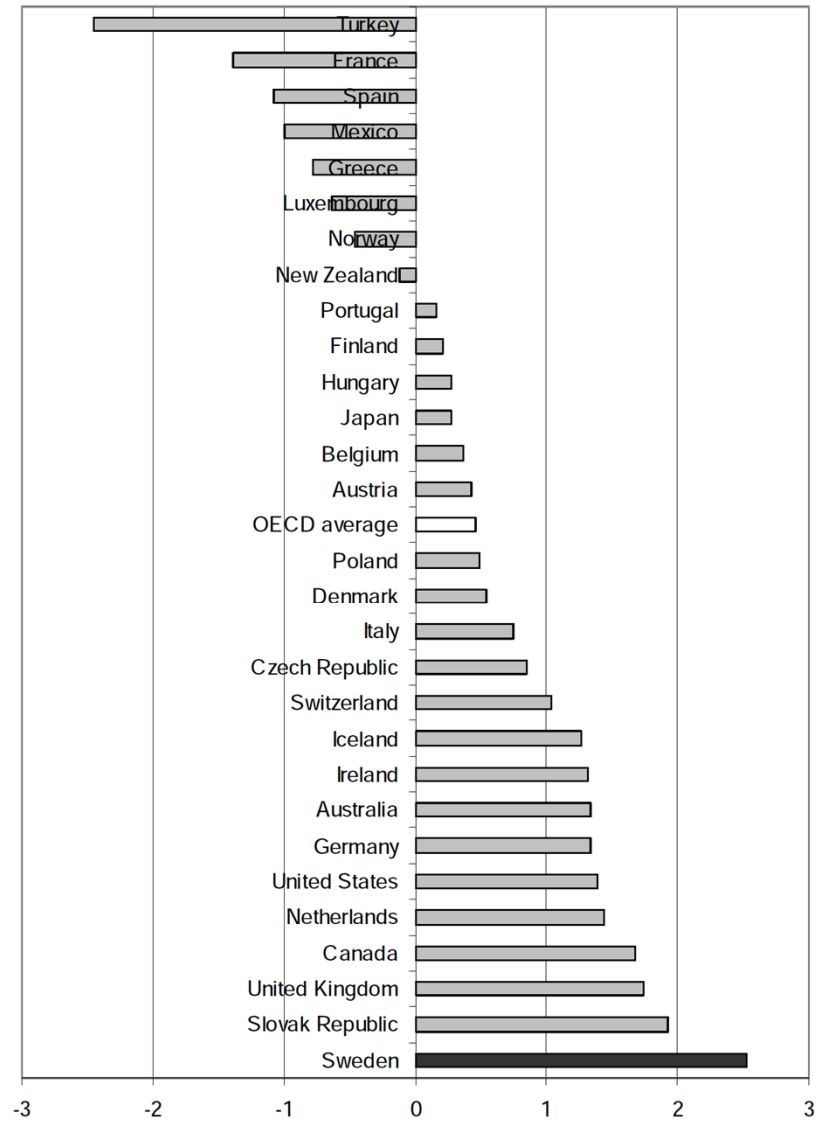

Figure 7: Difference between protection of permanent workers (average of protection against individual dismissal and specific requirements for collective dismissal) and the stringency of regulation of temporary forms of employment in 2008. Each indicator goes from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

Figure 12 Regulation of temporary jobs

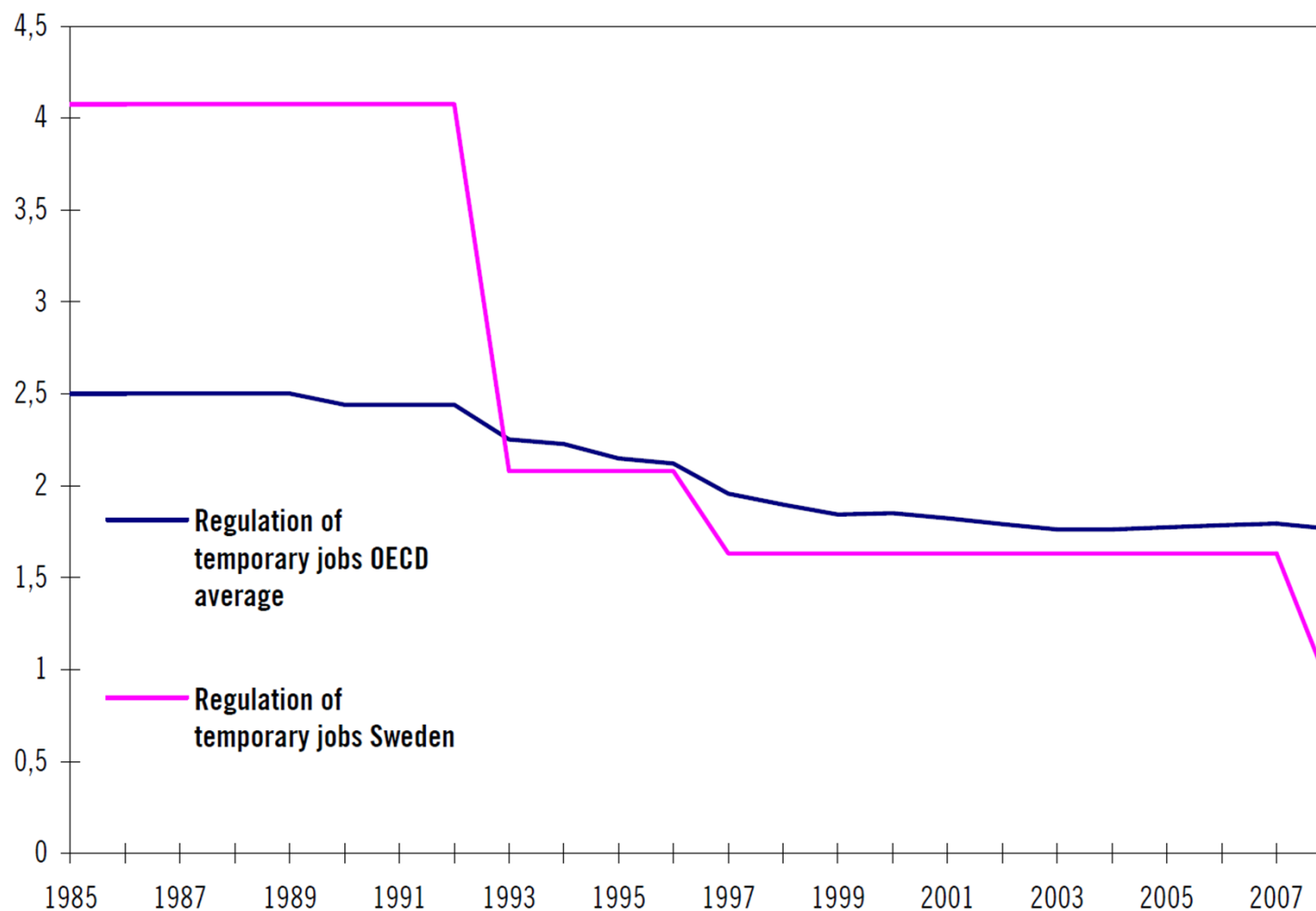

Figure 12: Regulation of temporary jobs in Sweden and in the OECD countries over the period 1985–2008. The indicators go from 0 for the weakest regulation to 6 for the strongest.

Source: OECD.

LAS

- Oklara effekter på sysselsättningen av regler om turordning, återanställning och krav söka möjligheter till omplacering
- Men sämre matchning mellan företag och anställda – negativa produktivitetseffekter
- Fast också mindre risk för statistisk diskriminering av arbetslösa eftersom sammansättningen mer ”gynnsam”
- Kan man ersätta turordningsregler med ekonomiska incitament som ger större flexibilitet?
 - uppsägningsavgifter som beror på anställningstiden oberoende av anställningsform
 - kombination turordning/kompetens

Lärlingsutbildning och jobbpakt

- Lägre ungdomsarbetslöshet i länder med lärlingssystem (Tyskland, Österrike, Schweiz, Danmark): men kan bero också på andra faktorer
- Lägre arbetslöshet inom länder för dem som genomgått lärlingsutbildning
- Sådana system viktigare om liten lönespridning så att svaga incitament för arbetsgivare anställa ungdomar och ge dem (generell) utbildning i utbyte mot låg lön
- Men de allmänna erfarenheterna är att det är svårt att introducera sådana system där de inte finns
 - i bästa fall tar det mycket lång tid
 - inga snabba resultat